

VU Research Portal

Herstelrecht in het strafrecht

Elbers, Nieke; Becx, Iris ; Lauwaert, Katrien

published in

LetselschadeNEWS
2020

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Elbers, N., Becx, I., & Lauwaert, K. (2020). Herstelrecht in het strafrecht. *LetselschadeNEWS*, 10(38), 40-42. [19].

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

V.l.n.r. Katrien Lauwaert, Iris Becx en Nieke Elbers

Herstelrecht in **het strafrecht**

Nieke Elbers, Iris Becx en Katrien Lauwaert hebben literatuuronderzoek gedaan naar de effectiviteit van herstelrecht in Nederland in de afgelopen 25 jaar. Dit onderzoek wordt gepubliceerd in een nog te verschijnen handboek *Empirical Legal Studies*. Hieronder vindt u de samenvatting van hun bevindingen.

Wat is herstelrecht?

Herstelrecht is een alternatief voor, en/of een aanvulling op, het traditionele (straf)recht, waarbij slachtoffers en daders van een misdrijf of ongeval met elkaar in contact komen en naar elkaar luisteren, met als doel de schade die door het misdrijf of ongeval is aangericht zoveel mogelijk te herstellen. Waar het strafrecht kijkt naar welke wetten worden overtreden, kijkt herstelrecht naar wie er schade heeft geleden. Criminaliteit wordt in herstelrecht dus in

de eerste plaats gezien als een inbreuk op personen en relaties. In plaats van zich bezig te houden met wat de daders aan straf verdienen, kijkt het herstelrecht naar hoe het leed kan worden hersteld. In Nederland worden er drie vormen van herstelrecht toegepast waarin slachtoffers en daders betrokken zijn: slachtoffer-dadergesprekken, mediation in strafrecht, en conferenties. Bij zowel slachtoffer-dadergesprekken als mediation in strafzaken gaan slachtoffer en dader met elkaar in gesprek onder

begeleiding van een bemiddelaar. Bij slachtoffer-dadergesprekken is alleen een terugkoppeling met het strafrecht als partijen dat willen; bij mediation in strafzaken is er een officiële terugkoppeling naar het strafrecht. Conferenties zijn groepsgesprekken, waarbij niet alleen slachtoffers en daders, maar ook familie, vrienden, en soms ook steunfiguren vanuit de politie, school of ggz aanwezig zijn. Conferenties worden veel toegepast bij jeugdcriminaliteit en multiproblematiek gezinnen.

Herstelrechtvoorzieningen

Op 20 februari 2020 schaarde De Tweede Kamer zich unaniem achter de plannen van minister Dekker voor Rechtsbescherming om meer ruimte te bieden aan herstelrecht in het strafrecht. Een duidelijk signaal in een maatschappelijk klimaat waar nog vaak wordt geroepen om strenger te straffen. De politiek is zich bewust dat strenger straffen niet helpt in het terugdringen van recidive en dat alternatieven nodig zijn om een meer duurzaam effect te realiseren op het gedrag van daders en tegemoet te komen aan de behoeften van slachtoffers. De afgelopen 25 jaar is maatschappelijk en juridisch een aantal stappen gezet in de richting van alternatieve manieren van recht doen die beogen beter

tegemoet te komen aan de behoeften van rechtszoekenden. In 2006 werden slachtoffer-dader gesprekken een vaste praktijk. In 2012 kreeg herstelrecht een wettelijke grondslag (Artikel 51h van het Wetboek van Strafvordering), waardoor het slachtoffer onder andere het recht kreeg geïnformeerd te worden over herstelrechtvoorzieningen. Eind 2013 is de rechtbank gestart met het aanbieden van mediation in strafzaken, waarvoor in 2018 structureel overheidsgeld beschikbaar is gemaakt. En er is een wetsvoorstel uitgewerkt ten behoeve van de invoering van herstelrechtvoorzieningen, welke is aangeboden aan de Minister van Justitie en Veiligheid. Gezien de uitkomst van het Tweede Kamerdebat deze maand, is er dus steun voor verdere ontwikkeling.

Onderzoek naar effectiviteit

Ondanks de ontwikkelingen, is er echter nog niet veel bekend over effectiviteit van herstelrecht. Werkt het? Elbers, Becx en Lauwaert voerden een systematisch onderzoek uit naar Nederlandse empirisch juridische onderzoeken van de afgelopen 25 jaar die herstel hebben gemeten bij slachtoffers en daders die hadden deelgenomen aan een herstelvoorziening. De onderzoekers namen 13 studies onder de loep die aan hun selectiecriteria voldeden. Studies die afvielen bevroegen bijvoorbeeld te weinig slachtoffers of daders, of onderzochten zaken waar uiteindelijk geen contact was tussen de twee partijen. Acht studies onderzochten volwassenen; vijf onderzoeken hebben jeugdige daders onderzocht. ►

Advertentie

DE LETSELSCHADE ACADEMY

LETSELSCHADE NEWS
een initiatief van Stichting

25% KORTING
VOOR ABONNEES VAN LETSELSCHADENEWS

Inspirerende cursussen en workshops voor o.a. letselschadeadvocaten, –experts, schaderegelaars, arbeidsdeskundigen en ondersteunend personeel.

NIEUW HET BEREKENEN VAN DE SCHADE BIJ ZORG MET VERBLIJF IN HET KADER VAN DE WLZ <small>Door Robert Withagen De Bureau's Analyse & Rekenen</small> Woensdag 13 mei 2020 Utrecht 2 PE NIVRE 2 onderwijsuren € 295,- excl. BTW p.p.	SCORE: 8,2 JAARREKENING VAN DE ZZP-ER; WAAR ZIT DE SCHADE? <small>Door Jan van Doorn</small> Dinsdag 9 juni 2020 Utrecht Woensdag 17 juni 2020 Rotterdam Dinsdag 23 juni 2020 Breda 5 PE NIVRE 6 onderwijsuren € 395,- excl. BTW p.p.	SCORE 8.3 ORIËNTATIE LETSELSCHADE RECHT & PRAKTIJK <small>Door Nino Pennino</small> Donderdag 4 juni 2020 Rotterdam Donderdag 11 juni 2020 Breda Donderdag 18 juni 2020 Utrecht 6 onderwijsuren € 395,- excl. BTW p.p.	SCORE 8.3 TWEEWIELERONGEVALLEN ONTLEED VOOR DE LETSELSCHADEPROFESSIONAL <small>Door Anthony Baan Hofman</small> Donderdag 28 mei 2020 Utrecht Woensdag 3 juni 2020 Rotterdam Woensdag 10 juni 2020 Breda 3 PE NIVRE 3 onderwijsuren € 295,- excl. BTW p.p.
--	---	--	--

Kies nu voor het cursusabonnement 2017 voor €675,- p.p. (excl. BTW en incl. 25% abonneekorting) en meld u aan voor drie cursussen naar eigen keuze.

Kijk voor het volledige programma en direct inschrijven op www.stichtingletselschadenews.nl of bel voor meer informatie naar 076-530 25 39.

Alle type misdrijven kwamen aan bod, inclusief verkeersmisdrijven. De misdrijven waren van verschillende ernst. Zeven studies onderzochten zowel slachtoffers als daders, vier studies onderzochten alleen daders, en twee studies keken alleen naar de slachtoffers. Zes onderzoeken zijn gedaan naar slachtoffer-dadergesprekken, vier naar mediation in strafrecht, drie over conferenties. De onderzochte herstelrechtvoorzieningen vonden plaats in verschillende fasen van en naast het strafproces, waarbij twee onderzoeken zich specifiek richtten op deelnemers in detentie. De onderzoeken bevatten een verscheidenheid aan uitkomstmaten: de meest voorkomende uitkomstmaten waren recidive, empathie, angst, woede en ervaren herstel.

Onderzoeksbevindingen

De meeste studies concludeerden dat de herstelrechtvoorziening een positieve invloed had op de deelnemers. Daders die aan een mediation hadden deelgenomen recidiveerden minder dan de daders die niet aan mediation hadden deelgenomen. Daders voelden zich trotser na bemiddeling, dat wil zeggen, trots dat ze een negatieve context - de moeilijke jeugd, de slechte vrienden en/of het drank- en drugsmisbruik - hadden overwonnen en op het rechte pad waren. Ze vonden ook dat de bemiddeling iets herstelde. Daders hadden na een bemiddeling ook betere verwachtingen wat bemiddeling voor hen persoonlijk kon betekenen. Slachtoffers zeiden door de bemiddeling minder angst en woede te ervaren. Ze voelden zich beter na de bemiddeling, zeiden dat het gesprek had bijgedragen aan betere coping en ze gaven aan dat de bemiddeling iets heeft hersteld. Er is ook een aantal uitkomstmaten waar herstelrecht geen invloed op had. Herstelrecht leek geen

invloed te hebben op vertrouwen in het recht, geloof in een eerlijke wereld, en vertrouwen in de toekomst. Ook leek er geen invloed van herstelrecht op morele overtuigingen, empathie voor het slachtoffer, motivatie tot reparatie, of verantwoordelijkheid nemen. Eén studie over een herstelgericht programma voor jeugd vond een negatief effect: in eerste instantie werd in de interventiegroep een toename gevonden op empathie voor het slachtoffer bij de groep daders die het eerste deel van de herstelopvoeding interventie volgden, maar voor de jongeren die het tweede deel volgden waarin er contact was met het slachtoffer nam de empathie voor slachtoffers juist af.

'Herstelrecht vult strafrecht aan'

Methodologische kwaliteit

De bevindingen moeten worden bekeken met een kanttekening: de methodologische kwaliteit van de studies is niet sterk genoeg om valide uitspraken te kunnen doen over effectiviteit. Zo hadden de meeste studies geen 'echte' controlegroep. De controlegroep - als er al een was - was in de meeste gevallen een groep die geen bemiddeling had gehad omdat een van de partijen dat niet wilde. Een echte controlegroep zou bestaan uit mensen die wel herstelbemiddeling willen, maar toch volgens het traditionele strafrecht zouden worden behandeld. Daarnaast werd er weinig gebruik gemaakt van valide (gestandaardiseerde) uitkomstmaten die relatie hadden tot herstel. En er waren maar weinig studies die de lange termijneffecten van herstelrecht onderzochten: bijvoorbeeld of na 3 maanden de

positieve effecten nog steeds werden ervaren. Desalniettemin komen de resultaten overeen met internationale reviews waarin wel studies met een controlegroep zijn uitgevoerd, wat de Nederlandse uitkomsten bekrachtigt.

Conclusie

Ondanks de kritische noot wat betreft de methodologische kwaliteit, concluderen Elbers, Becx en Lauwaert voorzichtig dat herstelrecht een interessant, maatschappelijk relevant alternatief is ter aanvulling van het traditionele strafrecht. Het draagt over het algemeen bij aan herstel van zowel daders als slachtoffers, in ieder geval bij een selectieve groep die vrijwillig heeft gekozen om deel te nemen aan herstelrecht. De maatschappelijke en juridische ontwikkelingen laten zien dat er op dit moment een goed klimaat heerst voor het implementeren en uitbreiden van herstelrecht. Het implementeren en uitbreiden van herstelrecht zou volgens de auteurs niet alleen hoeven gelden voor het strafrecht. De principes van herstelrecht lijken zeer geschikt om ook in andere rechtsgebieden buiten het strafrecht toe te passen, zoals in het civielrecht of bestuursrecht. Er wordt al geëxperimenteerd met herstelbemiddeling bij verkeersongevallen en medische fouten. Wellicht kan er ook worden gekeken naar de toepasbaarheid bij conflicten in de brede zin van het woord. Het lijkt erop dat een bredere groep mensen baat kan hebben bij het in gang brengen van de dialoog over behoeften na een conflict of incident. Herstelrecht is in dat opzicht een veelbelovende discipline en praktijk.

Het onderzoek is mogelijk gemaakt door subsidie van Stichting Achmea Slachtoffer en Samenleving ♦